

TAJEMNICZA
LICZBA π

ZOFIA
MUZYCZKA

SCENARIUSZ LEKCJI

Program nauczania matematyki dla szkoły podstawowej

opracowany w ramach projektu

„Tworzenie programów nauczania oraz scenariuszy lekcji i zajęć wchodzących w skład zestawów narzędzi edukacyjnych wspierających proces kształcenia ogólnego w zakresie kompetencji kluczowych uczniów niezbędnych do poruszania się na rynku pracy”

dofinansowanego ze środków Funduszy Europejskich w ramach
Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, 2.10 Wysoka jakość systemu oświaty

WARSZAWA 2019

Redakcja merytoryczna – Elżbieta Miterka
Recenzja merytoryczna – Ewa Olszewska
dr Anna Rybak
Agnieszka Ratajczak-Mucharska
dr Beata Rola

Redakcja językowa i korekta – Editio

Projekt graficzny i projekt okładki – Editio

Skład i redakcja techniczna – Editio

Warszawa 2019
Ośrodek Rozwoju Edukacji
Aleje Ujazdowskie 28
00-478 Warszawa
www.ore.edu.pl

Publikacja jest rozpowszechniana na zasadach wolnej licencji Creative Commons –
Użycie niekomercyjne 4.0 Polska (CC-BY-NC).
<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.pl>

Tytuł zajęć:

Tajemnicza liczba n

Dział w podstawie programowej:

Wielokąty, koła, okręgi

Klasa:

V szkoły podstawowej

Czas realizacji:

45 minut

Cele

Cel główny: Zaznajomienie z liczbą n i obliczaniem obwodu koła.

Cele szczegółowe (w przypadku uczniów ze SPE należy uwzględnić IPET/PDW):

Uczeń:

- zapoznaje się z informacją o liczbie n i międzynarodowych obchodach jej święta,
- przeprowadza eksperymentalne wyznaczenie przybliżenia wielkości liczby n ,
- szuka przybliżeń liczby n (np. w Internecie),
- wyprowadza wzór na obliczanie obwodu koła,
- poznaje dawną nazwę liczby: „ludolfina” i wyszukuje informacje o życiu Ludolpha van Ceulena,
- zauważa sytuacje, w których przydatna jest znajomość i zastosowanie liczby n ,
- zauważa zmiany w swojej dotychczasowej wiedzy i porównuje ją z poprzednią.

Cele wychowawcze (w przypadku uczniów ze SPE należy uwzględnić IPET/PDW):

- wdrażanie do staranności podczas wykonywania zadań,
- zachęcanie do wyszukiwania ciekawych faktów związanych z matematyką,
- motywowanie do zorganizowania Dnia liczby n w szkole,
- rozwijanie umiejętności współpracy w zespole,
- rozwijanie aktywności poznawczej uczniów z uwzględnieniem ich indywidualnych potrzeb,
- rozwijanie odpowiedzialności za własne uczenie się.

Metody prowadzenia lekcji:

dyskusja, metoda ćwiczeń praktycznych

Formy pracy:

jednolita, indywidualna, binarna

Środki dydaktyczne:

uczniowie – linijka, szpulka mocnych nici, przedmiot w kształcie walca; nauczyciel – slajd z informacją o Dniu liczby π , slajd z określeniem liczby π , (encyklopedia szkolna), suwmiarki.

Podstawę teoretyczną scenariusza stanowi konstruktywistyczna teoria uczenia się.

OPIS PRZEBIEGU LEKCJI:

CZĘŚĆ WSTĘPNA LEKCJI (10–12 minut):

- przywitanie, podanie tematu lekcji,
- podanie informacji (z pewnością nieznaną) o istnieniu tajemniczej liczby, której święto obchodzi się na świecie 14 marca,
- podanie obydwu nazw liczby,
- wyświetlenie informacji o Dniu liczby π i organizowanych obchodach.

CZĘŚĆ WŁAŚCIWA LEKCJI (20–25 minut):

1. Wyświetlenie określenia liczby π , zapowiedź jej wyznaczenia.
2. Uczniowie pracują w parach według instrukcji:
  - a) zmierz obwód walca (owiń nitkę wiele razy – co najmniej 10, zmierz starannie długość nitki i podziel przez liczbę nawinięć),
  - b) zmierz bardzo dokładnie średnicę walca,
  - c) wykonaj dzielenie – staraj się uzyskać jak najwięcej miejsc po przecinku.
3. Wskazywani uczniowie odczytują (lub prezentują w inny uzgodniony wcześniej sposób, np. nagranie filmiku, przygotowanie pracy plastycznej lub prezentacji, stworzenie programu lub aplikacji, wykonanie pracy w odpowiednim programie graficznym) wyniki dzielenia – do trzeciego/czwartego miejsca po przecinku.
4. Nauczyciel zwraca uwagę na niemożność skończenia dzielenia – obserwacja rozwinięcia liczby π w tablicach i na ekranie – obraz z rzutnika lub na tablicy multimedialnej.
5. Wyprowadzenie wzoru na obwód koła z definicji liczby π .

CZĘŚĆ KOŃCOWA LEKCJI (5–8 minut):

- odczytanie określenia liczby π i wzoru na obwód koła,
- poddanie pomysłu o zorganizowaniu 14 marca obchodów Dnia liczby π w szkole – jak mogłyby przebiegać,
- praca domowa polega na wyszukaniu informacji o pochodzeniu nazwy „Ludolfina”,
- uzyskanie od uczniów opinii w zakresie: czy dzisiejsze zajęcia były ciekawe? co było najciekawsze?
- pożegnanie.

Ocena ucznia ze SPE powinna uwzględniać jego możliwości oraz, jeżeli ma opracowany, jego indywidualny plan IPET/PDW. W przypadku pracy zespołowej i właściwie dobranych zadań ocena będzie się pokrywała z oceną zespołu.

Komentarz metodyczny

1. Wielokrotne nawijanie nici zmniejsza błąd powodowany trudnością dokładnego zetknięcia końców nici przy jednym nawinięciu.
2. Obchody Dnia liczby π są pretekstem do zorganizowania w szkole konkursu matematycznego, inscenizacji etc. oraz przygotowania tradycyjnego placka.
3. Nie wprowadzamy pola ani zadań wynikających ze wzoru na obwód. W klasie V robimy WYŁĄCZNIE doświadczalne wyznaczenie liczby π (nitką, zmierzeniem średnicy i dzieleniem) i przekształcenie zleconej zależności – wzór na obwód sam powstaje. W klasie V to jest ciekawe i fajne – takie realne, fizyczne wykonywanie niekończącego się dzielenia. U starszych zabawa z nitką już nie jest taka interesująca. Konieczne jest zaraz potem spojrzenie w Internet, by znaleźć rozwinięcie liczby π . Najzabawniejsze jest to, że przy maksymalnym zniwelowaniu błędu pomiaru (dużo nawinięć nie wymaga trzymania obu końców nitki) uzyskany wynik z dzielenia jest zaskakująco zbieżny z tablicowym przybliżeniem $\sim$ do czwartego miejsca po przecinku.

Wyznaczenie liczby π , a dokładniej – zależności obwodu koła od jego promienia, wykracza w podstawie programowej poza kształcenie na etapie kształcenia konkretnego. Jednak doświadczenie pozwalające na wyznaczenie całkiem dobrego przybliżenia jest jak najbardziej konkretne.

Porównanie swojego wyniku z przybliżeniami z tablic daje niewątpliwą satysfakcję.

Uczeń z niepełnosprawnością ruchową może mieć kłopot z wielokrotnym ścisłym nawinięciem nici (możliwie jak najcieńszej), ale w tym doświadczeniu tę czynność może wykonać kolega, który z nim pracuje w parze. Przy podziale zadań uczeń z niepełnosprawnością może odpowiadać np. za wyszukanie informacji biograficznych lub informacji, jakie placki jada się w dniu liczby π .

W trakcie zajęć nauczyciel zwraca uwagę na dobór dzieci w zespołach, tak aby uczniowie tworzyli zróżnicowane pod względem możliwości pary (dwoje uczniów o mniejszych możliwościach edukacyjnych nie powinno być razem w parze).

Należy uwzględnić (przygotować) dodatkowe zadania dla uczniów o większych możliwościach edukacyjnych.

Jeżeli w klasie znajduje się dziecko (dzieci) z niepełnosprawnością, należy przygotować dodatkowe środki dydaktyczne uwzględniające daną niepełnosprawność dziecka.

Jeżeli nauczyciel ma możliwość wykorzystania na lekcji matematyki komputerów (laptopów) z dostępem do Internetu i uda się wygospodarować kilka minut, dzieci mogą na portalu edukacyjnym (np. <http://www.facade.com/legacy/amiinpi>) sprawdzić, na którym miejscu rozwinięcia liczby π znajduje się ich data urodzin.